

Ἡ εὐχή

«Πάντων ὑμῶν...»

τῆς Μεγάλης Εἰσοδου

1. Ἡ Μεγάλη Εἴσοδος, δηλαδή ἡ λιτανευτικὴ μεταφορὰ τῶν Τιμίων Δώρων καὶ ἡ προσφορά τους στὸ Θυσιαστήριο, ἐγνώρισε τρεῖς διαδοχικὲς φάσεις ἐξελίξεως.

2. Πρώτη φάσις (ἀρχαϊκὴ)

α. Ἡ Εἴσοδος γίνεται ἀρχικῶς μὲ ἓναν ἀπλούστατο τρόπο, χωρὶς ἰδιαιτέραν πομπὴ καὶ χωρὶς κατὰ τὴν διάρκειά τοῦ νεκροῦ χρόνου τῆς μεταφορᾶς τῶν Δώρων νὰ ψάλλεται τίποτε.

β. Στὴν Εἴσοδο συμμετέχουν μόνον οἱ Διάκονοι: διαλέγουν ἀπὸ τίς πολλὰς προσφορὰς τοῦ Λαοῦ τὰ κατάλληλα γιὰ τὴν Θυσία δῶρα καὶ τὰ μεταφέρουν ἐν ἀπολύτῳ σιγῇ στὸ Θυσιαστήριο, πρὸ τοῦ ὁποῖου τὰ ὑποδέχεται καὶ παραλαμβάνει, ὅπως σήμερα, ὁ Ἐπίσκοπος.

3. Δευτέρα φάσις

α. Βραδύτερον, δηλαδή κατὰ τὸν 7^ο αἰῶνα, ἀναπτύσσεται ἡ διαδικασία προετοιμασίας τῶν Τιμίων Δώρων, ἡ δὲ μεταφορὰ καὶ προσφορά τους στὸ Θυσιαστήριο προσλαμβάνει πανηγυρικὸ καὶ ἐπίσημο χαρακτήρα, γίνεται μία πραγματικὴ λιτανεία μὲ μεγάλη λαμπρότητα.

β. Λαμβάνουν πλέον μέρος εἰς αὐτὴν οἱ Ἱερεῖς, ὁ κατώτερος κλῆρος καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ μὲ τὴ ἀκολουθία του, οἱ ὅποιοι διέρχονται τὸν Ναὸ ἐν τελείᾳ σιγῇ.

γ. Ταυτοχρόνως, προκειμένου νὰ καλυφθῇ ὁ νεκρὸς χρόνος τῆς μεταφορᾶς, ψάλλεται ἓνα Ἀντίφωνο, τὸ πιθανώτερον ὁ Ψαλμὸς ΚΓ', ὁ ὁποῖος ἀργότερα ἀντικαθίσταται ἀπὸ τὸν χερουβικὸ ὕμνον, ἐμπνευσμένον ἀπὸ τὸν Ψαλμὸ ΚΓ', ποῦ εἶναι τὸ σημερινὸ Χερουβικὸ ἢ ἄλλοι ἀντίστοιχοι κατὰ περίπτωσιν: «*Σιγησάτω πᾶσα σὰρξ βροτεία...*», «*Νῦν αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν...*», «*Τοῦ δεῖπνου σου τοῦ μυστικοῦ...*».

4. Τρίτη φάσις

α. Οἱ Ἱερεῖς καὶ οἱ Διάκονοι, κατὰ τὴν διάρκειά τῆς λιτανείας καὶ ψαλλομένου τοῦ χερουβικοῦ ὕμνου, «*εὕχονται καθ' ἑαυτοῦς*»

ὑπὲρ τοῦ Λαοῦ ἢ λέγουν μυστικῶς ἢ ψάλλουν καθ' ἑαυτοὺς γνωστοὺς ἀπὸ μνήμης Ψαλμοὺς (τὸν Ν΄ ἢ τὸν ΚΓ΄) ἢ στίχους Ψαλμῶν ἢ τροπάρια ἢ Ὑμνοὺς, ὅπως τὸ τρισάγιον (ὑπάρχει σχετικὸς ὑπαιγιμὸς στὸ Χερουβικό: «τὸν τρισάγιον ὕμνον προσάδοντες») καὶ τὶς Κυριακὲς τὸ «*Ἀνάστασιν Χριστοῦ θεασάμενοι...*».

β. Ἀπὸ τὸν ΙΒ΄ αἰῶνα καὶ ἐξῆς ἐπεκράτησε νὰ διακόπτεται τὸ Χερουβικό καὶ νὰ εὐχωνται οἱ εἰσοδεύοντες μεγαλοφώνως ὑπὲρ τοῦ Λαοῦ, λέγοντες τὴν εὐχή: «*Πάντων ὑμῶν μνησθεὶὶ Κύριος ὁ Θεὸς ἐν τῇ Βασιλείᾳ αὐτοῦ, πάντοτε, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων*».

γ. Ἡ εὐχή αὐτὴ ἐλέγετο ἢ κατὰ τὴν ἔξοδο ἀπὸ τὸ Βῆμα ἢ στὸ μέσον τοῦ Ναοῦ ἢ κατὰ τὴν διάρκεια τῆς λιτανευτικῆς μεταφορᾶς τῶν Δώρων, πρᾶξις ἡ ὁποία καὶ τελικῶς ἐπεκράτησε καὶ ἐφαρμόζεται σήμερα.

5. Σημειωτέον, ὅτι ἡ γραφὴ «*ὑμῶν*» (μὲ ὕψιλον) εἶναι προφανῶς ὀρθότερα, διότι ἡ εὐχή «*Πάντων ὑμῶν...*» ἀπευθύνεται ἀπὸ τοὺς εἰσοδεύοντας Κληρικοὺς «*πρὸς τὸν λαὸν*» καὶ γίνεται «*ὑπὲρ πάντων*», δηλαδὴ τῶν συμπαρόντων καὶ συνευχομένων στὴν Θεία Λειτουργία.

• Αὐτὸ μαρτυρεῖ καὶ ὁ Ἅγιος Συμεὼν Θεσσαλονίκης: ὁ Διάκονος καὶ οἱ Ἱερεῖς, «*περιδραμόντες τὸν Ναὸν καὶ ἐπευξάμενοι τῷ Λαῷ, εἰσέρχονται εἰς τὸ Θυσιαστήριον, τοῦ Ἀρχιερέως πάντες ὑπερευχόμενοι, ὅτε καὶ οὐχ ἑτέρας εὐχῆς, ἀλλὰ τῆς Βασιλείας μέμνηνται τοῦ Θεοῦ*» (PG τ. 155, στλ. 728BC).

6. Κατὰ τὴ διέλευσι τοῦ Ναοῦ, ὁ Διάκονος καὶ ὁ Ἱερεὺς καὶ οἱ δύο διαδοχικῶς καὶ ἐπανειλημμένως ἠῦχοντο «*πρὸς τὸν λαὸν*» μὲ μικρὲς παραλλαγὰς κάθε φορά, ὡς ἐξῆς:

- «*Πάντων ὑμῶν μνησθεὶὶ Κύριος ὁ Θεὸς...*».
- «*Μνησθεὶὶ ὑμῶν Κύριος ὁ Θεὸς...*».
- «*Μνησθεὶὶ Κύριος ὁ Θεὸς πάντων ὑμῶν...*».
- «*Μνησθεὶὶ πάντων ὑμῶν Κύριος ὁ Θεὸς...*».

7. Ἐξειδίκευσις τῆς γενικῆς αὐτῆς εὐχῆς ἐγίνετο, ὅταν παρίστατο ὁ Ἡγούμενος στὶς Μονὲς («*Τῆς Ἱερωσύνης σου μνησθεὶὶ Κύριος ὁ Θεὸς...*») ἢ καὶ ἄλλοι Ἱερεῖς («*Τῆς Ἱερωσύνης ὑμῶν μνησθεὶὶ...*»), ἰδιαίτερος δὲ ὅταν ἐπρόκειτο περὶ ἀρχιερατικῆς λειτουργίας («*Τῆς Ἀρχιερωσύνης σου...*»).

8. Βάσει τῶν ἀνωτέρω προτείνονται οἱ ἐξῆς βελτιώσεις τῆς συγχρόνου τάξεως:

α. Νὰ μὴ λέγεται μόνον μία φορὰ τὸ «*Πάντων ὑμῶν...*» ὑπὸ τοῦ Διακόνου μὲ τὸν γνωστὸ μακρόσυρτο τρόπον, ὅταν μάλιστα διατρέχονται μεγάλοι Ναοί.

β. Νὰ ἐπαναλαμβάνεται ἡ εὐχή «*Πάντων ὑμῶν...*» διαδοχικῶς στὶς ποικίλες τῆς μορφῆς (βλ. § 6).

γ. Ἡ διαδοχικὴ ἐπανάληψις ὅλων τῶν μορφῶν τῆς εὐχῆς εἶναι δυνατὸν νὰ γίνεταί ἀκόμη καὶ ὅταν εἰσοδεύη μόνον ὁ Διάκονος ἢ καὶ ἓνας Ἱερεὺς οὕτως, ὥστε νὰ ἀποφεύγεται τὸ ἀκαλλῆς μακρόσυρτον τῆς ἀπαγγελίας καὶ νὰ διασώζεται τὸ ἱεροπρεπές.

δ. Ὁ τρόπος αὐτὸς τῆς ἀπαγγελίας τῆς εὐχῆς «*πρὸς τὸν λαόν*» ἔχει ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὴν ἀρχαιότερα παράδοσι (διασωζομένην σήμερα στὸ Ἁγιον Ὄρος), τὸ ἱεροπρεπέστερον καὶ τὸ αἰσθητικῶς καλλίτερον.

ε. Νὰ ἀποφεύγεται αὐστηρῶς ἡ αὐθαίρετος διεύρυνσις τῆς ἀρχαιοπαραδότου, συντόμου, λιτῆς καὶ ἱεροπρεποῦς εὐχῆς: «*Πάντων ὑμῶν μνησθεῖή Κύριος ὁ Θεὸς ἐν τῇ Βασιλείᾳ αὐτοῦ, πάντοτε, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων*», διὰ τῆς ἐρασιτεχνικῆς καὶ κατὰ τὸ δοκοῦν προσθήκης ἄλλων φράσεων, ὅπως λ.χ. «*...καὶ πάντων τῶν εὐσεβῶν καὶ Ὀρθοδόξων Χριστιανῶν...*» κ.ἄ., διότι τοιοῦτοτρόπως παραποιεῖται τὸ ἀρχικὸ νόημα τῆς εὐχῆς, ἀφορώσης μόνον τὸν συμπαρόντα καὶ συνευχόμενον καὶ συμπροσφέροντα λαόν.

ς. Ἡ εὐκρινὴς ἀναγραφή τῶν διαφορῶν παραλλαγῶν τῆς εὐχῆς «*Πάντων ὑμῶν...*» σὲ ἀριθμημένα χαρτονίδια, ὥστε νὰ φέρουν αὐτὰ κατὰ τάξιν καὶ ἀναγινώσκουν οἱ εἰσοδεύοντες Κληρικοί, μέχρι τῆς ἀσφαλοῦς ἀπομνημονεύσεώς των, θὰ ἦταν εὐχῆς ἔργον.

ζ. Ὅταν παρίστανται ἄλλοι Κληρικοὶ στὴν Θεία Λειτουργία ἀπλῶς συμπροσευχόμενοι, οἱ εἰσοδεύοντες Διάκονοι καὶ Ἱερεῖς ὀπωσδήποτε νὰ τοὺς ἀπευθύνουν χαμηλοφώνως τὴν εὐχή «*Τῆς Ἱερωσύνης σου...*» ἢ «*Τῆς (Ἱερο)διακονίας σου...*», ἡ ὁποία ἔχει χαρακτῆρα καὶ τιμητικῆς φιλοφρονήσεως καὶ στὴν ὁποία θὰ ἀπαντήση ὁμοίως ὁ τιμώμενος.

9. Παραπέμπουμε στὰ ἐξῆς ἐνδεικτικὰ κείμενα:

α) Ἰωάννου Μ. Φουντούλη, Ἀπαντήσεις εἰς Λειτουργικὰς Ἀπορίας, τ. Γ' (201-300), σελ. 101-102, § 237, Θεσσαλονίκη 1976.

[Βλ. σχετικὲς ἀναφορὲς: αὐτόθι, σελ. 205, §§ 290-292· τ. Β΄ (101-200), σελ. 137, § 170, Θεσσαλονίκη 1975, ἔκδοσις β΄].

β) Ἰωάννου Μ. Φουντούλη, Βυζαντινὰ Θεῖαι Λειτουργίαι Βασιλείου τοῦ Μεγάλου καὶ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Κείμενα Λειτουργικῆς 12, σελ. 32, Θεσσαλονίκη 1976.

γ) Παναγιώτου Ν. Τρεμπέλα, Αἱ τρεῖς Λειτουργίαι κατὰ τοὺς ἐν Ἀθήναις Κώδικας, Ἀθῆναι 1935, σελ. 81-82.

δ) Ἱεροδιακονικόν, ἐκδόσεις «Πανσέληνος», Καρυαῖ-Ἅγιον Ὄρος 1989, σελ. 52.

ε) Ἱερατικὸν (Β΄), ἔκδοσις Ἱερᾶς Μονῆς Σίμωνος Πέτρας, Ἅγιον Ὄρος 1992, σελ. 115.

